

Jaarlijkse taks op de effectenrekeningen

Beheer door de fiscale administratie

Rekenhof

Jaarlijkse taks op de effectenrekeningen

Beheer door de fiscale administratie

Jaarlijkse taks op de effectenrekeningen – Beheer door de fiscale administratie

Met de invoering van een jaarlijkse taks op effectenrekeningen ('JTER') in februari 2021 ondernam de wetgever een nieuwe poging om een belasting te heffen op effectenrekeningen, nadat het Grondwettelijk Hof in oktober 2019 de wet tot invoering van een dergelijke taks had vernietigd. Volgens de wetgever moet deze nieuwe JTER worden gezien als een abonnementstaks met een louter budgettair doel. Het bestaan zelf van de effectenrekening vormt het belastbare feit van de nieuwe taks, waarbij het tarief op hetzelfde niveau (0,15 %) werd behouden, maar de drempelwaarde van de effectenrekening werd opgetrokken van 500.000 euro naar 1.000.000 euro.

Om de ontwijking van de effectentaks via bepaalde verrichtingen tegen te gaan, voorzag de wetgever aanvankelijk in twee specifieke antimisbruikbepalingen naast een algemene antimisbruikbepaling. Daarbij gold een onweerlegbaar vermoeden van misbruik in twee situaties: in geval van splitsing van een effectenrekening in meerdere rekeningen bij dezelfde tussenpersoon en in geval van omzetting van de belastbare effecten in effecten op naam. In oktober 2022 vernietigde het Grondwettelijk Hof deze twee specifieke antimisbruikbepalingen echter, zodat de Algemene Administratie van de Fiscaliteit (AAFisc, hierna ook 'fiscus' of 'fiscale administratie'), bij een vermoeden van fiscaal misbruik, enkel nog kan terugvallen op de algemene antimisbruikbepaling.

Het Rekenhof is nagegaan of de fiscus de correcte toepassing van de JTER effectief en op efficiënte wijze kan controleren en of de initieel geraamde opbrengsten van de JTER ook effectief worden gehaald.

Wetgeving

Via overleg met de voornaamste beroepsverenigingen (Febelfin voor de financiële sector en Assuralia voor de verzekeringssector) en de publicatie door de fiscus van een rubriek veel voorkomende vragen, konden meerdere problemen worden opgelost.

Bij gebrek aan een duidelijk wettelijk kader doen zich in de praktijk echter nog steeds een aantal toepassings- of bewijsproblemen voor. Zo is er bv. nog onduidelijkheid over de definitie van het begrip 'effectenrekening'. Ook met de creatie van nulwaarden op referentietijdstippen en het spreiden of splitsen van effectenrekeningen (om onder de drempel van 1 miljoen euro te blijven), kan de JTER gemakkelijk worden ontweken en is het voor de fiscus in de praktijk vaak moeilijk fiscaal misbruik te bewijzen. Dit geldt ook voor de omzetting van belastbare effecten naar effecten op naam, die niet op een effectenrekening worden aangehouden en waarop de JTER niet (langer) van toepassing is. De AAFisc merkt ook het bestaan op van fondsen die via aandelenregisters werken, waarbij de investeerder op naam investeert in het fonds, maar het fonds op zijn beurt investeert in gedematerialiseerde aandelen. Deze werkwijze vormt een alternatief voor het investeren in gedematerialiseerde aandelen via een (persoonlijke) effectenrekening die aan de JTER is onderworpen.

In al deze situaties ligt de bewijslast bij de fiscus en beschikt hij slechts over weinig controlemiddelen om deze gevallen van misbruik op te sporen. Zo heeft hij bv. geen algemene toegang tot het Centraal aanspreekpunt van rekeningen en financiële contracten (CAP) om splitsingen van rekeningen op te sporen en bestaat er geen centraal register van op naam geplaatste effecten.

Het Rekenhof acht het dan ook aangewezen te onderzoeken of er nieuwe specifieke antimisbruikbepalingen kunnen worden ingevoerd in de vorm van een weerlegbaar vermoeden, met duidelijke richtlijnen voor de fiscus en de financiële tussenpersonen. Bij splitsingen van rekeningen of omzettingen van belastbare effecten naar effecten op naam moet de financiële instelling de JTER dan in principe altijd toepassen, waarna de belastingplichtige nog de mogelijkheid heeft om eventuele niet-fiscale motieven in te roepen en de teruggave van de JTER te vragen. Op die manier kan de fiscus dan een controle uitvoeren op deze niet-fiscale motieven.

Controle op de toepassing van de JTER

Voor de risicoanalyse en de controle op de toepassing en correcte aangifte van de JTER moet een onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds de financiële tussenpersonen en anderzijds de titularissen die de JTER zelf moeten aangeven.

De administratie Grote Ondernemingen (GO) van de AAFisc is bevoegd voor de risicoanalyse en controle van de financiële tussenpersonen. Inmiddels werkte GO een controleaanpak uit waarbij zij de processen en de interne beheersing bij de financiële tussenpersonen beoordeelt op de correcte inhouding van de effectentaks. Het Rekenhof beschouwt deze procesmatige controleaanpak als een goede praktijk die het voor de fiscus mogelijk moet maken eventuele pijnpunten te identificeren en gerichtere controles uit te voeren.

Wanneer de financiële tussenpersoon de taks niet heeft ingehouden, moet de titularis van de rekening de JTER zelf aangeven. Er gebeuren echter nog geen controles op deze titularissen, waardoor een belangrijk risico bestaat dat de JTER-aangifte niet wordt ingediend. Het betreft hier hoofdzakelijk Belgen die een rekening aanhouden in het buitenland en waarbij de buitenlandse bank de JTER-aangifte niet namens hen indient. Het Rekenhof beveelt dan ook aan een vergelijking te maken tussen de ontvangen inlichtingen over buitenlandse rekeningen met een saldo van meer dan 1 miljoen euro en de JTER-aangiften ingediend door de titularissen zelf.

Momenteel ondernemen noch de Administraties Particulieren en Kleine en Middelgrote Ondernemingen van de AAFisc, noch de Algemene Administratie van de Bijzondere Inspectie (AABBI) specifieke acties voor de controles op de JTER. Het Rekenhof beveelt dan ook aan tijdens de verschillende controles van roerende inkomsten en van de kaaimantaks na te gaan of de JTER van toepassing is.

Controles om na te gaan of de JTER verschuldigd is, gebeuren nog niet, maar de Dienst Diverse Taksen van de Administratie Grote Ondernemingen van de AAFisc controleert wel de aanvragen tot teruggave van teveel betaalde effectentaks.

Naar aanleiding van de audit van het Rekenhof werden de teruggavedossiers gecentraliseerd bij de Dienst Diverse Taksen met het oog op de uniformiteit van de beslissingen over de JTER-teruggaven. Ongeveer 80 % van het totale bedrag aan toegekende terugbetalingen is gemotiveerd door 'opnaamzettingen' en liquiditeiten. In ongeveer 80 % van de dossiers 'opnaamzetting' is de teruggave voornamelijk toegekend op grond van economische motieven en de versterking van aandelenparticipaties.

Evaluatie

De effectentaks verschuldigd voor de eerste referentieperiode bedroeg in totaal 470 miljoen euro. In de tweede referentieperiode daalde de opbrengst met ongeveer 15 % tot 395 miljoen euro, en voorlopige cijfers voor de derde referentieperiode wijzen op een verdere daling van de opbrengst tot 362 miljoen euro.

Een grondige evaluatie van deze opbrengsten is momenteel niet mogelijk aangezien de JTER-aangiftes niet digitaal kunnen worden ingediend. Bovendien worden niet alle gegevens van deze aangifte systematisch opgenomen in de administratieve applicatie FIRST, die in de eerste plaats bedoeld is om de inning van deze taks te verzekeren. Hierdoor is een doelmatige risicoanalyse en een grondige evaluatie en monitoring van de JTER uitgesloten.

Op basis van een handmatige analyse van de JTER-aangiften, stelde het Rekenhof in de tweede referentieperiode een daling vast van het aantal effectenrekeningen aangegeven door financiële titularissen. Zo kunnen effectenrekeningen o.a. worden afgesloten bij overdrachten of 'opnaamzettingen' van effecten. Bovendien moesten de banken in de tweede referentieperiode de specifieke antimisbruikbepalingen niet meer toepassen. De algemene antimisbruikbepaling die bij een latere controle moet worden toegepast, leidt echter niet noodzakelijk tot hetzelfde resultaat als het (geschrapte) onweerlegbare vermoeden bij splitsingen van rekeningen en 'opnaamzettingen' van effecten wegens bewijs- en controleproblemen. Dit kan dan ook aanleiding geven tot minderopbrengsten.

Tot slot is ook het aantal titularissen natuurlijke personen die zelf een JTER-aangifte indienen sterk gedaald. Het Rekenhof beveelt aan de controle hierop te versterken door gebruik te maken van de ontvangen buitenlandse financiële inlichtingen.

Vergeleken met de eerste referentieperiode vertoont de opbrengst van de effectentaks dus een duidelijk dalende tendens in de tweede en derde referentieperiode, en de opbrengst van het eerste jaar van de effectentaks zal de volgende jaren wellicht niet meer worden gehaald. Uit statistieken van de Nationale Bank van de voorbije tien jaar blijkt nochtans dat het financiële vermogen van zowel particulieren als niet-financiële vennootschappen over het algemeen stijgt. Los van eventuele beursschommelingen zou de opbrengst van de JTER in de toekomst dus grotendeels op hetzelfde peil moeten blijven of zelfs toenemen. Het is dan ook van belang dat de FOD Financiën over betrouwbare meetinstrumenten beschikt om de resultaten van de JTER op te volgen en te analyseren.

Hoofdstuk 1	
Inleiding	13
1.1 Context	13
1.2 Onderzoek	13
1.2.1 Onderzoeksvragen	13
1.2.1 Onderzoeksmethode	14
1.2.3 Onderzoeksverloop	14
Hoofdstuk 2	
Wetgevend kader van de JTER	15
2.1 Algemeen kader	15
2.1.1 Abonnementstaks en effectenrekening als belastbaar feit	15
2.1.2 Toepassingsgebied	15
2.1.3 Berekening van de taks	16
2.1.4 Antimisbruikbepaling	18
2.1.5 Aangifte en betaling van de taks	19
2.1.6 Sancties	19
2.2 Vaststellingen bij de toepassing van de wetgeving	20
2.2.1 Overleg met de beroepsverenigingen	20
2.2.2 Toepassing van de algemene antimisbruikbepaling	20
Hoofdstuk 3	
Controle op de toepassing van de JTER	25
3.1 Risicoanalyse	25
3.1.1 Financiële tussenpersonen	25
3.1.2 Titularissen van de effectenrekening	25
3.1.3 Bijkomende aandachtspunten	27
3.2 Controle op de aanvragen tot teruggave van de JTER	27
3.2.1 Procedure	27
3.2.2 Teruggaven behandeld door de Administratie GO	29
3.2.3 Teruggaven behandeld door de Administratie KMO	30
3.2.4 Teruggaven behandeld door de Administratie Particulieren	31
Hoofdstuk 4	
Opbrengst en evaluatie van de JTER	33
4.1 Opbrengst	33
4.2 Evaluatie	34
Hoofdstuk 5	
Conclusies en aanbevelingen	37
5.1 Conclusies	37
5.1.1 Wetgeving	37
5.1.2 Controle	38
5.1.3 Evaluatie	39
5.2 Aanbevelingen	40

Bijlage

**Overzicht belangrijkste kenmerken en verschillen tussen de 'oude'
en de 'nieuwe' effectentaks**

45

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Context

Een effectenrekening wordt gebruikt om beleggingen (zoals aandelen, obligaties of fondsen) te beheren en te bewaren en kan onder bepaalde voorwaarden aanleiding geven tot een belastingheffing. Op 26 februari 2021 is de nieuwe **jaarlijkse taks op de effectenrekeningen (JTER)** in werking getreden. Met de invoering van de JTER onderneemt de wetgever, na een **eerdere vernietiging** door het Grondwettelijk Hof, een tweede poging om een belasting te heffen op effectenrekeningen.

Volgens de wetgever moet de nieuwe JTER worden gezien als een (neutrale) ‘abonnementstaks’ met een louter budgettair doel en niet als een ‘vermogensbelasting’. In tegenstelling tot de ‘oude’ effectentaks (TER) wordt niet langer rekening gehouden met het vermogen in hoofde van één persoon. Het bestaan zelf van de effectenrekening vormt het belastbaar feit bij de nieuwe JTER. Het aantal titularissen of hun achterliggende eigendomsverhoudingen zijn van geen belang meer. De nieuwe taks is van toepassing op effectenrekeningen aangehouden door zowel natuurlijke personen, vennootschappen als andere rechtspersonen. Ook de oprichters van juridische constructies die onder de kaaimantaks vallen, kunnen voortaan als titularis worden aangeduid. De **bijlage** bij dit verslag bevat een overzicht van de belangrijkste kenmerken en verschillen tussen de ‘oude’ en de ‘nieuwe’ effectentaks.

Het tarief van de JTER is hetzelfde gebleven, namelijk 0,15 %. De drempelwaarde van de effectenrekening is daarentegen opgetrokken van 500.000 euro naar 1.000.000 euro. Net als bij de vorige effectentaks zijn effecten op naam die niet op een effectenrekening worden aangehouden, uitgesloten. Ook beleggingsverzekeringen zijn uitgesloten van de JTER met uitzondering van tak 23-contracten.

Op 27 oktober 2022 heeft het Grondwettelijk Hof twee specifieke antimisbruikbepalingen vernietigd. De overige beroepen tot vernietiging werden ongegrond verklaard, zodat de fundamenten van de JTER grotendeels overeind bleven.

1.2 Onderzoek

1.2.1 Onderzoeksvragen

De audit heeft als doel na te gaan of de fiscus de correcte toepassing van de JTER effectief en op een efficiënte wijze kan controleren. Ook wil het Rekenhof onderzoeken of de opbrengsten van de JTER, zoals initieel geraamd, gehaald worden.

Concreet wil het Rekenhof de volgende drie onderzoeksvragen beantwoorden:

1. Is het wettelijke kader voldoende sluitend en helder om de toepassing van de JTER en de controles erop mogelijk te maken?
2. Slaagt de fiscus erin de correcte toepassing van de JTER op afdoende en efficiënte wijze te controleren?
3. Worden de resultaten van de JTER gemonitord en geëvalueerd?

1.2.2 Onderzoeksmethode

Het Rekenhof onderzocht de wetgeving, rechtsleer, circulaire en instructies, cursussen, artikels in tijdschriften en andere administratieve documenten over de JTER, alsook alle cijfergegevens die de FOD Financiën aan het Rekenhof heeft bezorgd.

Daarnaast nam het interviews af bij verschillende diensten van de Algemene Administratie van de Fiscaliteit (AAFisc) en de Algemene Administratie van de Inning en de Invordering (AAIL).

Ook werd bij vertegenwoordigers van de beroepsfederaties van de financiële sector (Febelfin en Assuralia) gepeild naar hun ervaringen en eventuele moeilijkheden bij de toepassing van de JTER.

Tot slot onderzocht het Rekenhof verschillende terugbetalingsdossiers om na te gaan of ze correct waren.

1.2.3 Onderzoeksverloop

September 2023	Aankondiging van de audit bij de minister van Financiën, de voorzitter van het directiecomité van de FOD Financiën, de administrateur-generaal van de AAIL, de administrateur-generaal van de AAFisc, de administrateur-generaal van de Algemene Administratie van de Bijzondere Belastinginspectie (AABBI) en de waarnemend administrateur-generaal van de Algemene Administratie voor Beleidsexpertise en -ondersteuning (AABEO)
September 2023 – mei 2024	Auditwerkzaamheden en redactie ontwerpverslag
29 mei 2024	Verzending van het ontwerpverslag aan de minister van Financiën, de voorzitter van het directiecomité van de FOD Financiën, de administrateur-generaal van de AAFisc, de administrateur-generaal van de AABBI, de administrateur-generaal van de AAIL en de administrateur-generaal van de AABEO
18 en 28 juni 2024	Antwoord van de FOD Financiën (AAFisc en AABBI). Het verslag houdt rekening met zijn opmerkingen.
22 juli 2024	Antwoord van de minister van Financiën. Het verslag houdt rekening met zijn opmerkingen.

Hoofdstuk 2

Wetgevend kader van de JTER

2.1 Algemeen kader

2.1.1 Abonnementstaks en effectenrekening als belastbaar feit

De JTER werd als een abonnementstaks¹ ingeschreven in artikel 201/3 tot 201/9/5 van het Wetboek Diverse Rechten en Taksen (WDRT). Het is een jaarlijkse taks van 0,15 % op elke effectenrekening waarvan de gemiddelde waarde van de belastbare financiële instrumenten tijdens de referentieperiode (het belastbare tijdperk dat loopt van 1 oktober tot 30 september van het volgende jaar²) meer bedraagt dan 1 miljoen euro³.

Het belastbare feit is het bestaan van de effectenrekening, waarbij elke effectenrekening als een apart belastbaar voorwerp wordt beschouwd. Er wordt geen rekening gehouden met het aantal titularissen of hun onderlinge eigendomsverhoudingen (met name volle, onverdeelde of gesplitste eigendom).

2.1.2 Toepassingsgebied

2.1.2.1 Doelgroep

De JTER is zowel van toepassing op natuurlijke personen, vennootschappen, andere rechtspersonen (vzw's, stichtingen,...) als juridische constructies. Ook effectenrekeningen van onverdeeldheden, burgerlijke maatschappen en feitelijke verenigingen worden eraan onderworpen. De taks treft zowel Belgische inwoners, als niet-inwoners. Voor niet-inwoners zijn alleen hun Belgische effectenrekeningen aan de taks onderworpen, tenzij een dubbelbelastingverdrag (DBV) de heffingsbevoegdheid voor die Belgische effectenrekeningen aan de woonstaat toewijst. Van de 95 dubbelbelastingverdragen die België heeft gesloten met andere landen kennen 45 landen de heffingsbevoegdheid toe aan de woonstaat van de titularis van de Belgische effectenrekening en kan de JTER daar dus niet op worden toegepast (zoals bv. het DBV met Nederland, Duitsland of Zwitserland). Zodra de effectenrekening ook wordt aangehouden door of toekomt aan een inwoner, hetzij aan iemand die geen inwoner is van een Staat waarmee België een dergelijk DBV heeft

¹ Met de term 'abonnementstaks' lijkt te worden verwezen naar het gegeven dat de taks jaarlijks wordt geheven (*Parl. St. Kamer, DOC 55 1708/001*, 5 januari 2021, *Wetsontwerp houdende de invoering van een jaarlijkse taks op de effectenrekeningen*, p. 9 en 46, www.dekamer.be).

² De eerste referentieperiode ving uitzonderlijk aan op 26 februari 2021 (dag van de inwerkingtreding van de wet van 17 februari 2021 houdende wijziging van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 op het vlak van de in het buitenland gelegen onroerende goederen) en eindigde op 30 september 2021.

³ Art. 201/3, 5° en 201/4 WDRT.

gesloten, blijft de taks verschuldigd⁴. Voor de inwoners geldt de taks zowel op hun Belgische als hun buitenlandse effectenrekeningen voor zover aan alle materiële toepassingsvoorwaarden voldaan is. De JTER is daarnaast ook van toepassing op binnen- of buitenlandse effectenrekeningen van Belgische inrichtingen van niet-inwoners, wanneer de effectenrekening deel uitmaakt van het bedrijfsvermogen van die inrichting⁵.

Er geldt een vrijstelling voor effectenrekeningen die financiële ondernemingen voor eigen rekening aanhouden.

Voorbeeld

Effectenrekeningen aangehouden door verzekeringsmaatschappijen in het kader van een tak 21-verzekeringscontract zijn uitgesloten van de JTER, omdat die effectenrekeningen uitsluitend voor eigen rekening worden aangehouden. De verzekeringsnemer heeft slechts recht op een vast jaarlijks rendement.

Effectenrekeningen aangehouden door verzekeringsmaatschappijen in het kader van een tak 23-verzekeringscontract vallen daarentegen wel onder de toepassing van de JTER, omdat die effectenrekeningen niet uitsluitend voor eigen rekening worden aangehouden⁶. De verzekeringsnemer beschikt immers over een vorderingsrecht verbonden aan de waarde van de aangehouden effectenrekeningen.

2.1.2.2 Materieel toepassingsgebied

De belastbare financiële instrumenten zijn alle financiële instrumenten, alsook de geldmiddelen aangehouden op de effectenrekening, zonder enig onderscheid te maken. Volgens het wetsontwerp van 5 januari 2021 dat de effectentaks invoert betekent dit “*dat niet enkel aandelen, obligaties en dergelijke in aanmerking komen, maar ook afgeleide producten zoals turbo’s, speeders en trackers, en het geldsaldo*”⁷. Net als bij de vorige effectentaks zijn effecten op naam die niet op een effectenrekening worden aangehouden uitgesloten van de JTER. Ook beleggingsverzekeringen zijn uitgesloten, met uitzondering van tak 23-contracten (zie hoger).

2.1.3 Berekening van de taks

De taks wordt berekend op de gemiddelde waarde van de belastbare financiële instrumenten gedurende de referentieperiode, die loopt van 1 oktober tot 30 september van het daaropvolgende jaar. De gemiddelde waarde wordt daarbij gemeten aan de hand van vier referentietijdstippen, na-

4 Zie Myminfin, *Frequently Asked Questions JTER: jaarlijkse taks op de effectenrekeningen (versie 5)*, 28 juni 2023, vraag 19, www.mymifin.be. Een woonplaatsattest opgemaakt door de belastingadministratie van die Staat alsook een attest met de vermelding van het aandeel in de effectenrekening dat daadwerkelijk wordt aangehouden door die niet-inwoner en waarvoor aanspraak wordt gemaakt op de toepassing van het DBV, moeten elk jaar worden bezorgd aan de Belgische tussenspersoon (of aan de aansprakelijke vertegenwoordiger) en door die laatste ter beschikking worden gehouden van de Belgische belastingadministratie. In geval van meerdere titularissen geldt dit voor elke co-titularis.

5 Onder een ‘Belgische inrichting’ wordt verstaan elke vaste bedrijfsinrichting met behulp waarvan de beroepswerkzaamheden van een buitenlandse onderneming geheel of gedeeltelijk in België worden uitgeoefend (art. 229 Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992). Dit is bv. een kantoor of plaats waar leiding wordt gegeven.

6 Tak 23-verzekeringen in het kader van de ‘eerste pijler’- en ‘tweede pijler’-pensioentoezeggingen zijn uitdrukkelijk uitgesloten van de effectentaks.

7 Parl. St. Kamer, 5 januari 2021, DOC 55 1708/001, *Wetsontwerp houdende de invoering van een jaarlijkse taks op de effectenrekeningen*, p. 7, www.dekamer.be.

melijk 31 december, 31 maart, 30 juni en 30 september. De eerste referentieperiode ving uitzonderlijk aan op 26 februari 2021 (dag van de inwerkingtreding van de JTER). Voor die periode komt het referentietijdstip op 31 december 2020 dus niet in aanmerking en wordt de taks enkel berekend voor drie referentietijdstippen, namelijk 31 maart 2021, 30 juni 2021 en 30 september 2021.

De afsluiting van de effectenrekening maakt een vervroegd einde aan de referentieperiode. Het openen of sluiten van een effectenrekening brengt echter geen bijkomend referentietijdstip tot stand, zodat er enkel rekening wordt gehouden met de tijdstippen waarop de rekening bestond.

Voorbeeld

De effectenrekening wordt geopend op 30 oktober 2021 en afgesloten op 31 juli 2022. In dat geval kunnen nog drie referentietijdstippen in aanmerking worden genomen voor de berekening van de gemiddelde waarde van de effectenrekening, namelijk 31 december 2021, 31 maart 2022 en 30 juni 2022.

In tegenstelling tot de vorige taks op effectenrekeningen heeft de wetgever echter niet voorzien in een uitzonderingsmaatregel voor een volledige of gedeeltelijke overdracht van financiële instrumenten op een effectenrekening van een Belgische tussenpersoon naar een andere Belgische tussenpersoon. Bij de (vroegere) TER moest enkel de referentieperiode bij de laatste Belgische tussenpersoon in aanmerking worden genomen voor het berekenen van de taks⁸. Het ontbreken van een gelijkaardige uitzondering bij de JTER kan bij overdracht van een effectenrekening aanleiding geven tot een minder voordelige berekening dan bij de TER⁹. Voor de bepaling van de belastbare grondslag van de JTER is het immers mogelijk dat eenzelfde som van een beleggingsportefeuille meermaals in aanmerking wordt genomen in de loop van een periode van twaalf maanden. De FOD Financiën kan hiervan niet afwijken zonder het legaliteitsprincipe te schenden.

⁸ Zie art. 154, § 2, derde lid, WDRT (vernietigd), waarin werd bepaald: “Wanneer de referentieperiode naar aanleiding van een volledige of gehele overdracht van financiële instrumenten op een effectenrekening van een Belgische tussenpersoon naar een andere Belgische tussenpersoon, aanvangt of eindigt gedurende de referentieperiode bepaald in artikel 152, 6°, en de overdragende titularis hierdoor zijn hoedanigheid van titularis van laatstgenoemde effectenrekening verliest maar titularis wordt van de effectenrekening waarnaar de financiële instrumenten worden overgedragen, wordt enkel de referentieperiode bij de laatste Belgische tussenpersoon waarbij de effectenrekening op het einde van de referentieperiode bedoeld in artikel 152, 6°, wordt gehouden, in aanmerking genomen voor het berekenen van de taks”. In dit geval wordt de verplichting tot inhouding, aangifte en betaling van de eerdere Belgische tussenpersonen zoals opgelegd door art. 157, WDRT overgeheveld naar de laatste Belgische tussenpersoon waarbij de effectenrekening gehouden wordt op het einde van de referentieperiode zoals bedoeld in art. 152, 6°, WDRT (zie art. 157 WDRT). Zie ook *Parl. St. Kamer*, DOC 54 2837/001, 11 december 2017, *Wetsontwerp houdende invoering van een taks op de effectenrekeningen*, p. 17, www.dekamer.be.

⁹ Het WDRT bevat geen bepalingen die afwijken van art. 201/3, 5°, a), en 201/5, derde lid, WDRT.

Voorbeeld

Een effectenrekening bij bank 1 wordt volledig getransfereerd naar bank 2 in mei 2021. Doordat beide banken een afrekening moeten maken van de JTER op basis van de periode waarop de rekening bij hen bestond, zal bank 1 voor de berekening van de door haar verschuldigde JTER enkel rekening moeten houden met de waarde van deze portefeuille op het referentietijdstip 31 maart 2021. Bank 2 zal op haar beurt een afrekening maken van de JTER op basis van de gemiddelde waarde van deze portefeuille op de overige referentietijdstippen 30 juni 2021 en 30 september 2021. Onderstaand cijfervoorbeeld geeft aan dat de berekening onder de regeling van de nieuwe JTER minder voordelig is dan de (hypothetisch berekende) TER. Onder deze vroegere regeling moest enkel bank 2 een afrekening maken voor de laatste referentieperiode.

JTER	TER (oude regeling)
Bank 1	
Gemiddelde waarde op 31/03/2023: 3.000.000 €	
JTER bank 1: 0,15 % x 3.000.000 € = 4.500 €	
Bank 2	
30/06/2021 : 4.000.000 €	30/06/2021 : 4.000.000 €
30/09/2021 : 5.000.000 €	30/09/2021 : 5.000.000 €
Gemiddelde waarde: 4.500.000 €	Gemiddelde waarde : 4.500.000 €
JTER bank 2: 0,15 % x 4.500.000 € = 6.750 €	
Totaal JTER: 4.500 € + 6.750 € = 11.250 €	Totaal TER: 0,15 % x 4.500.000 € = 6.750 €

De JTER is enkel verschuldigd indien de gemiddelde waarde van de belastbare financiële instrumenten meer bedraagt dan 1 miljoen euro. Het tarief van 0,15 % wordt in dat geval toegepast op de volledige gemiddelde waarde en niet enkel op het excedent boven 1 miljoen euro.

Het bedrag van de verschuldigde taks wordt echter steeds beperkt tot 10 % van het verschil tussen de belastbare grondslag en 1 miljoen euro¹⁰. Deze beperking werd door de wetgever ingevoerd om te vermijden dat de heffing van de taks aanleiding zou geven tot een daling van de waarde van de effectenrekening onder het drempelbedrag van 1 miljoen euro¹¹.

2.1.4 Antimisbruikbepaling

De wetgever is zich bewust dat via bepaalde verrichtingen de taks zou kunnen worden ontweken (bv. het splitsen van effectenrekeningen om onder de drempel van 1 miljoen euro te vallen, het creëren van nulwaarden op referentietijdstippen, de overplaatsing naar een buitenlandse effectenrekening enz.).

Naast een algemene antimisbruikbepaling kwamen er aanvankelijk twee specifieke antimisbruikbepalingen waarbij de wet twee situaties als een onweerlegbaar vermoeden van misbruik

¹⁰ Art. 201/6 WDRT.

¹¹ Parl. St. Kamer, 5 januari 2021, DOC 55 1708/001, Wetsontwerp houdende de invoering van een jaarlijkse taks op de effectenrekeningen, p. 17, www.dekamer.be. In de praktijk wordt deze 'beperking' toegepast tot een belastbare grondslag van 1.015.228,43 euro.

beschouwde. Zo waren zowel de splitsing van een effectenrekening in meerdere rekeningen bij dezelfde financiële instelling als de ‘opnaamzetting’ van effecten nooit tegenstelbaar aan de belastingadministratie als ze vanaf 30 oktober 2020 hadden plaatsgevonden. Een tegenbewijs was niet mogelijk, zelfs als de belastingplichtige andere motieven kon aantonen dan belastingontwijking. Enkel in het geval van een scheiding of overlijden gold dit onweerlegbaar vermoeden niet¹².

In zijn arrest van 27 oktober 2022 vernietigde het Grondwettelijk Hof echter beide specifieke antimisbruikbepalingen. Dit betekent echter niet dat bovenstaande verrichtingen automatisch zijn toegelaten. Krachtens de algemene antimisbruikbepaling (art. 202 WDRT) zijn rechtshandelingen of een geheel van rechtshandelingen namelijk niet tegenstelbaar aan de fiscus als er sprake is van fiscaal misbruik. De belastingplichtige heeft echter steeds het recht om te bewijzen dat andere niet-fiscale motieven aan de grondslag liggen van zijn handelen. Het Rekenhof merkt overigens op dat het Grondwettelijk Hof ook de terugwerkende kracht van de algemene antimisbruikbepaling vernietigde, d.w.z. dat enkel verrichtingen na 26 februari 2021 (datum van inwerkingtreding van de JTER) worden geïndiceerd door deze bepaling¹³.

2.1.5 Aangifte en betaling van de taks

Voor effectenrekeningen die in België worden aangehouden, wordt de JTER in eerste orde ingehouden, aangegeven en betaald door de Belgische tussenpersoon. Voor effectenrekeningen aangehouden in het buitenland is de taks enkel verschuldigd door de buitenlandse tussenpersoon die een in België gevestigde erkende aansprakelijke vertegenwoordiger heeft aangesteld¹⁴. De Belgische tussenpersoon (of de erkende aansprakelijke vertegenwoordiger) moet uiterlijk op de twintigste dag van de derde maand die volgt op het einde van de referentieperiode een aangifte indienen. In de meeste gevallen (bij een gewone referentieperiode van 1 oktober tot 30 september) moet de aangifte dus jaarlijks ten laatste op 20 december worden ingediend. De inhouding door een al dan niet in België gevestigde of opgerichte tussenpersoon werkt bevrijdend voor de titularis.

In alle andere gevallen moet de titularis zelf overgaan tot de aangifte en betaling van de taks. Dit is bijvoorbeeld het geval voor inwoners met een buitenlandse effectenrekening, waarvoor de buitenlandse tussenpersoon de taks niet automatisch inhoudt¹⁵. Als de titularis zelf de aangifte moet indienen, moet hij dit doen tegen dezelfde datum die geldt voor de indiening van de aangifte in de personenbelasting.

2.1.6 Sancties

Niet-aangifte, laattijdige, onnauwkeurige of onvolledige aangifte, of de niet-betaling of laattijdige betaling, worden enkel bestraft met een boete wanneer de Belgische tussenpersoon, de erkende aansprakelijke vertegenwoordiger of de titularis van de effectenrekening te kwader trouw heeft gehandeld of met het opzet om de belasting te ontduiken. De boetes variëren van 10 % (voor een eerste overtreding) tot 200 % (vanaf de vierde overtreding) van de verschuldigde taks¹⁶. Bovendien

¹² Parl. St. Kamer, 5 januari 2021, DOC 55 1708/001, *ibid.*, p. 12.

¹³ Oorspronkelijk vielen alle verrichtingen vanaf 30 oktober 2020 – datum waarop de media voor het eerst berichtten over de nieuwe taks, en belastingplichtigen er dus op konden anticiperen – onder de algemene antimisbruikbepaling.

¹⁴ Zie art. 201/3, 11°, en 201/9/1, eerste lid, WDRT.

¹⁵ Een niet in België gevestigde tussenpersoon die geen erkende aansprakelijke vertegenwoordiger heeft aangeduid, mag de inhouding, aangifte en betaling van de taks – in naam en voor rekening van de houder van de effectenrekening – op vrijwillige basis verrichten als een dienst aan zijn klant.

¹⁶ Art. 201/9/2, § 2, en 201/9/3, § 3, WDRT. Zie ook art. 240⁷sexies⁶ KB/WDRT.

kan de fiscus aan de titularis van de effectenrekening elke inlichting vragen die nodig is om de juiste heffing, aangifte en inning van de taks te verzekeren. Voor elke foutieve mededeling of gebrek aan mededeling kan een forfaitaire geldboete van 750 euro (voor een eerste overtreding) tot 1.250 euro (vanaf de vierde overtreding) opgelegd worden, indien de titularis te kwader trouw heeft gehandeld of met het opzet de belasting te ontduiken¹⁷.

2.2 Vaststellingen bij de toepassing van de wetgeving

2.2.1 Overleg met de beroepsverenigingen

Aangezien de nieuwe JTER op verschillende punten aanzienlijk verschilde van de ‘oude’ effectentaks, bestond er aanvankelijk onduidelijkheid bij de correcte toepassing ervan door de financiële tussenpersonen. Vooral de toepassing van de (inmiddels afgeschafte) specifieke antimisbruikbepalingen en hun terugwerkende kracht leidde tot veel interpretatieproblemen in de praktijk. Zo was het bij gebrek aan een wettelijke omschrijving onduidelijk welke ‘splitsingen’ hierdoor werden geviseerd en bijgevolg als niet-tegenstelbaar aan de fiscus moesten worden beschouwd.

Om deze reden werd op initiatief van Febelfin, de Belgische federatie van de financiële sector, een (niet-officiële) FAQ JTER gepubliceerd op 31 maart 2021. De fiscale administratie publiceerde de eerste officiële FAQ JTER in oktober 2021 op www.myminf.be en sindsdien volgden er meerdere aanpassingen (o.m. na het arrest van het Grondwettelijk Hof)¹⁸. Momenteel ondervinden de banken geen noemenswaardige problemen meer bij de toepassing van de JTER.

Op 21 september 2021 sloot de Algemene Administratie van de Fiscaliteit (AAFisc) ook een administratief akkoord met Assuralia, de beroepsvereniging van verzekeringsondernemingen, over de toepassing van de JTER op ‘gemengde effectenrekeningen’. Dit zijn rekeningen waarop zowel financiële instrumenten voor eigen rekening als voor derden worden aangehouden (zie [punt 2.1.2.1](#))¹⁹. Deze rekeningen mogen bij wijze van administratieve tolerantie ‘fictief’ worden gesplitst voor de toepassing en berekening van de JTER. Daarnaast laat het akkoord onder bepaalde voorwaarden ook toe dat de verzekeringsondernemingen zelf overgaan tot het voldoen van de aangifte en betaling van de JTER in plaats van de financiële tussenpersoon bij wie de rekeningen worden aangehouden. Volgens Assuralia zijn alle toepassingsproblemen daarmee opgelost.

Zowel Assuralia als de fiscus benadrukken echter dat de JTER momenteel een ongelijk speelveld creëert met buitenlandse verzekeringsmaatschappijen, die niet onderworpen zijn aan de taks.

2.2.2 Toepassing van de algemene antimisbruikbepaling

Doordat het Grondwettelijk Hof de twee specifieke antimisbruikbepalingen vernietigd heeft, kan de fiscus zich momenteel enkel nog beroepen op de algemene antimisbruikbepaling bij een vermoeden van fiscaal misbruik. De bewijslast van het bestaan van fiscaal misbruik ligt bij de fiscale administratie. De FAQ JTER geeft een aantal voorbeelden van mogelijke misbruiksituaties²⁰.

¹⁷ Art. 201/9/5 WDRT en art. 240⁷sexies⁷ KB/WDRT.

¹⁸ De FAQ JTER bevat o.a. nadere richtlijnen over de liquiditeiten aangehouden op een subrekening. Zie Myminfin, *Frequently Asked Questions JTER: jaarlijkse taks op de effectenrekeningen (versie 5)*, 28 juni 2023, randnummer 34, www.myminf.be.

¹⁹ Volgens de parlementaire stukken treft de taks dan de gehele effectenrekening (*Parl. St. Kamer*, 5 januari 2021, [DOC 551708/001](#), *Wetsontwerp houdende de invoering van een jaarlijkse taks op de effectenrekeningen*, p. 7, www.dekamer.be).

²⁰ Myminfin, *Frequently Asked Questions JTER: jaarlijkse taks op de effectenrekeningen (versie 5)*, *ibid.*, randnummer 102.

Bij gebrek aan een duidelijk wettelijk kader doen zich in de praktijk echter vaak toepassings- of bewijsproblemen voor.

Begrip ‘effectenrekening’

Het Rekenhof stelde vast dat er onduidelijkheid heerst over de definitie van een ‘effectenrekening’. Eén van de voorwaarden om een rekening als dusdanig te kunnen kwalificeren, is dat ze wordt gebruikt om financiële instrumenten te crediteren en/of te debiteren²¹. Zo heeft de AAFisc in de loop van de audit melding gemaakt van een praktijk waarbij financiële handelingen gesplitst worden over twee rekeningen om te ontsnappen aan de definitie van een effectenrekening. In een bepaald geval werd daarbij één rekening gebruikt om effecten te kopen en te verkopen (*compte-espèces*) en een andere rekening om de portefeuille te beheren (*compte d’administration*). Aangezien de *compte-espèces* niet wordt gebruikt om effecten aan te houden kan zij moeilijk als een effectenrekening worden beschouwd. De *compte d’administration* kan evenmin als effectenrekening worden gekwalificeerd, aangezien daarop geen effecten worden gecrediteerd of gedebiteerd.

Daarnaast bestaat er binnen de FOD Financiën onduidelijkheid over de liquiditeiten aangehouden op een effectenrekening of een zogenaamde ‘geldsubrekening’, d.w.z. een geldrekening die gekoppeld is aan een effectenrekening. Volgens de parlementaire voorbereiding maken ook de geldmiddelen aangehouden op de effectenrekening in principe deel uit van de belastbare grondslag van de JTER (zie ook [punt 2.1.2.2](#))²². De FAQ stellen echter ‘geldsubrekeningen’ die autonoom functioneren en die enkel met een effectenrekening worden geïntegreerd in het kader van de rapportering aan klanten vrij van de JTER als ze aan drie cumulatieve voorwaarden voldoen²³. In de praktijk is het niet altijd eenvoudig na te gaan of deze drie cumulatieve voorwaarden effectief zijn vervuld²⁴. De fiscus maakt ook melding van praktijken waarbij standaard 10 % van de portefeuille in cash wordt aangehouden op een ‘geldsubrekening’.

Creatie van nulwaarden op basis van de referentietijdstippen

Een ander voorbeeld van mogelijk misbruik betreft het aanhouden van een effectenrekening waarvan alle effecten zijn verkocht of getransfereerd om nulwaarden te creëren op de referentietijdstippen en aldus de gemiddelde waarde van de belastbare financiële instrumenten tijdens de

21 Art. 201/3, 3°, WDRT en Myminfin, *Frequently Asked Questions JTER: jaarlijkse taks op de effectenrekeningen (versie 5)*, *ibid.*, randnummer 3, waarbij wordt vermeld dat de definitie van een effectenrekening een bestaande definitie van dat begrip betreft die is overgenomen van punt 28 van het eerste lid van artikel 2 van de Verordening (EU) nr. 909/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende de verbetering van de effectenafwikkeling in de Europese Unie, betreffende centrale effectenbewaarinstellingen en tot wijziging van Richtlijnen 98/26/EG en 2014/65/EU en Verordening (EU) nr. 236/2012.

22 Parl. St. Kamer, 5 januari 2021, [DOC 55 1708/001](#), *Wetsontwerp houdende de invoering van een jaarlijkse taks op de effectenrekeningen*, p. 7, www.dekamer.be.

23 FAQ JTER, randnummer 34. Die autonome werking wordt vastgesteld als cumulatief is voldaan aan de volgende drie criteria:

- de geldmiddelen worden niet tijdelijk of voorlopig aangehouden, d.w.z. dat het financiële recht voor die geldmiddelen geen beperking oplegt inzake de maximale duur van de deposito ervan bij de tussenpersoon;
- de geldmiddelen staan vrij ter beschikking van de tussenpersoon die ze kan gebruiken voor eigen rekening, d.w.z. dat er geen enkele beperking bestaat voor het gebruik van de geldmiddelen door de tussenpersoon;
- in geval van in gebreke blijven of het faillissement van de tussenpersoon worden de geldmiddelen beschouwd als een onderdeel van zijn vermogen en bijgevolg onderworpen aan de regels voor de samenloop van schuldeisers.

24 Concreet voorbeeld: Bank X heeft een IT-systeem dat Europees is uitgerold. Dat IT-systeem werkt met een intern geldsubrekeningnummer. Het interne nummer verschilt van het effectenrekeningnummer. De drie cumulatieve voorwaarden vervat in FAQ JTER nr. 34 zijn in theorie vervuld, maar bank X kan moeilijk bewijzen dat er ook in de praktijk aan de drie cumulatieve voorwaarden is voldaan.

referentieperiode te laten dalen. De moeilijkheid hierbij zit vervat in het leveren van het bewijs dat er geen reden is om de rekening te behouden. Bovendien kan de rekeninghouder het rekeningssaldo niet op nul brengen, maar een bescheiden bedrag aanhouden om de verschuldigde taks te verminderen (of te voorkomen).

Spreiding van effectenrekeningen

Ook het aanhouden van meerdere effectenrekeningen bij verschillende banken om aldus onder de drempel van 1 miljoen euro te blijven, kan quasi altijd worden verantwoord door het argument dat diversifiëring of spreiding van beleggingsproducten getuigt van goed beheer. Ook bij meerdere effectenrekeningen bij één en dezelfde bank kan er sprake zijn van een verschillende financiële dienstverlening en dus van een niet-fiscaal motief voor het handelen. De ene rekening kan bv. worden aangehouden in het kader van een discretionair beheer en de andere rekening op basis van patrimonial advies²⁵.

Omzetting naar effecten op naam

Daarnaast kan de JTER ook gemakkelijk worden ontweken door gedematerialiseerde effecten om te zetten naar effecten op naam, die niet op een effectenrekening worden aangehouden en waarop de JTER niet (langer) van toepassing is. Vaak argumenteren belastingplichtigen dat ze besparen op bankkosten door de aandelen op naam te plaatsen. Volgens de fiscus moet deze kostenbesparing echter altijd worden vergeleken met de historische situatie en de geldelijke omvang van de participatie. Volgens de voorbereidende werken bij de wet is er bv. sprake van misbruik als de omzetting plaatsvindt in situaties waar het gebruikelijk is dat de effecten gedematerialiseerd worden aangehouden en de omzetting geen betrekking heeft op (vaak belangrijke) aandelenparticipaties in (voornamelijk) familiale vennootschappen die als lange termijninvestering of voor controledoeleinden worden aangehouden. Dergelijke participaties situeren zich immers buiten het normale kader van een beleggingsportefeuille²⁶. Momenteel zijn er geen wettelijke minima om deze “vaak belangrijke” aandelenparticipaties te omschrijven. Om meer duidelijkheid en rechtszekerheid te creëren kan het eventueel nuttig zijn wettelijke minima vast te leggen²⁷.

In haar reactie op het ontwerpverslag merkt de AAFisc ook op dat de wetgeving geen sluitende definitie bevat van “aandelen op naam”. Zo bestaan er in de praktijk fondsen die via aandelenregisters werken, waarbij de investeerder op naam investeert in het fonds en zo ontsnapt aan de toepassing van de JTER. Het fonds investeert op zijn beurt in gedematerialiseerde aandelen, maar doordat het zijn effectenrekening gebruikt als technisch werkinstrument is het fonds ook (vaak) van de JTER vrijgesteld. Deze werkwijze vormt een alternatief voor het investeren in gedematerialiseerde aandelen via een aan de JTER onderworpen (persoonlijke) effectenrekening.

Bovendien definieert de wetgeving niet welke bewijsstukken er moeten worden aangevoerd om de toepassing van de JTER te vermijden. De Dienst Diverse Taksen aanvaardt momenteel een attest van inschrijving in het aandelenregister, maar soms betwisten titularissen dit.

²⁵ Bij discretionair beheer worden alle beslissingen door de vermogensbeheerder genomen, die hiervoor een mandaat heeft gekregen van de klant. Bij patrimonial of adviserend advies blijft de beslissingsbevoegdheid bij de klant (rekeninghouder).

²⁶ Parl. St. Kamer, 5 januari 2021, DOC 55 1708/001, Wetsontwerp houdende de invoering van een jaarlijkse taks op de effectenrekeningen, p. 23, www.dekamer.be.

²⁷ Zo geldt bv. in het kader van de aftrek voor definitief belaste inkomsten (DBI) in de vennootschapsbelasting de vereiste van een deelneming van ten minste 10 % of een aanschaffingswaarde van ten minste 2,5 miljoen euro (art. 202 ev. WIB 92).

Bij gebrek aan controlemiddelen is het bovendien zeer moeilijk voor de fiscus om te screenen op mogelijke misbruikgevallen. Zo heeft ze geen algemene toegang tot het Centraal aanspreekpunt van rekeningen en financiële contracten (CAP)²⁸ om bv. splitsingen van rekeningen op te sporen. Ook is er geen centraal register van op naam geplaatste effecten. Het is dus eerder bij een toevallige controle dat de fiscus kennis kan krijgen van dergelijke splitsingen of omzettingen op naam. Het Rekenhof acht het daarom aangewezen te onderzoeken of nieuwe specifieke antimisbruikbepalingen kunnen worden ingevoerd in de vorm van een weerlegbaar vermoeden met duidelijke richtlijnen voor de fiscus en de financiële tussenpersonen²⁹. In tegenstelling tot de oude (vernietigde) specifieke antimisbruikbepalingen moet de belastingplichtige steeds de mogelijkheid hebben om aan te tonen dat de verrichting beantwoordt aan een wijziging in de onderliggende vermogenssituatie van de belastingplichtige of andere motieven dan het ontwijken van de JTER³⁰. Bij splitsingen van rekeningen of omzettingen van belastbare effecten naar effecten op naam moet de financiële instelling de JTER in dat geval wel altijd toepassen, waarbij de belastingplichtige achteraf steeds het recht heeft om de teruggave van de JTER te vragen. Op die manier kan de fiscus een betere controle uitvoeren op eventuele niet-fiscale motieven.

²⁸ Centraal Aanspreekpunt van rekeningen en financiële contracten van de Nationale Bank van België. De fiscus heeft hier enkel toegang toe bij een vermoeden van fraude.

²⁹ Het onweerlegbare karakter van de oude specifieke antimisbruikbepalingen vormde de voornaamste reden waarom het Grondwettelijk Hof deze bepalingen heeft vernietigd (Grondwettelijk Hof, Arrest nr. 138/2022 van 27 oktober 2022, B.25, www.const-court.be).

³⁰ Voorbeelden van niet-fiscale motieven zijn een gemeenschappelijke rekening die gesplitst wordt tussen ouders en hun kinderen, wanneer de kinderen oud genoeg zijn om dit zelf te beheren. Daarnaast kan een omzetting van effecten ook verantwoord zijn om dubbel stemrecht te genieten. De statuten van een beursgenoteerde vennootschap kunnen immers bepalen dat de aandeelhouders dubbel stemrecht (zogenaamd 'loyauteitsstemrecht') verkrijgen voor de aandelen die zijn volgestort en die ten minste twee jaar ononderbroken op hun naam zijn ingeschreven in het register van aandelen.

Hoofdstuk 3

Controle op de toepassing van de JTER

3.1 Risicoanalyse

Voor de risicoanalyse en de controle op de toepassing en correcte aangifte van de JTER moet een onderscheid worden gemaakt tussen de financiële tussenpersonen en de titularissen die de JTER zelf moeten aangeven.

3.1.1 Financiële tussenpersonen

De Administratie Grote Ondernemingen (GO) van de AAFisc is bevoegd voor de risicoanalyse en controle van de financiële tussenpersonen. Haar Afdeling Sectorcoördinatie heeft inmiddels een controleaanpak en controlerichtlijnen opgesteld. De controles zullen voornamelijk de processen en de interne beheersing bij de financiële tussenpersonen beoordelen om na te gaan of zij de JTER wel correct inhouden. Het zijn de Teams Financiële Sector en Diverse Taksen van het centrum GO Beheer en Gespecialiseerde Controles die instaan voor die controles.

De controleactie voor het werkplan 2024 en 2025 voorziet in eerste instantie in een controle van de interne processen bij de vijf grootste financiële instellingen voor de aangifte van de JTER. Door middel van een hele reeks concrete onderzoeksvragen wordt nagegaan hoe robuust de interne processen zijn en in welke mate ze zekerheid bieden dat de juiste JTER wordt ingehouden, aangegeven en betaald. Zo hebben de controlerichtlijnen terecht aandacht voor het opsporen van meerdere effectenrekeningen die binnen eenzelfde bank worden aangemaakt ter waarde van minder dan 1 miljoen euro alsook voor de mogelijkheden waarin de banken voorzien om de effectenrekeningen te verplaatsen naar buitenlandse bijkantoren. Ook zullen de controleambtenaren nagaan welke controles de banken uitvoeren opdat alle beoogde rekeningen zouden worden onderworpen aan de JTER. In een later stadium zal de Administratie GO die controleaanpak ook toepassen bij andere tussenpersonen.

Het Rekenhof beschouwt deze controleaanpak als een goede praktijk en beveelt aan de controles op te schalen, zeker als de opbrengst van de JTER ook in de toekomst blijft dalen (zie verder, [punt 4.1](#)). Ook beveelt het aan na te gaan of de banken beschikken over een overzicht van de omzetting van gedematerialiseerde effecten naar effecten op naam en de creatie van nulwaarden op referentietijdstippen, om de berekening van de JTER te kunnen monitoren. De procesmatige controle bij de banken moet het vervolgens voor de fiscus mogelijk maken eventuele pijnpunten te identificeren en gerichtere controles uit te voeren.

3.1.2 Titularissen van de effectenrekening

Wanneer de financiële tussenpersoon de taks niet heeft ingehouden, moet de titularis van de rekening de JTER zelf aangeven. Afhankelijk van de hoedanigheid van de titularis van de effectenrekening (natuurlijk persoon, kmo, grote onderneming) zijn de Administraties P(articulieren), KMO of GO van de AAFisc bevoegd voor de risicoanalyse en controle.

Tot slot kunnen ook Belgische oprichters van buitenlandse juridische constructies in het kader van de ‘kaaimantaks’ onderworpen zijn aan de JTER. In dat geval is het de AAFisc of de Algemene Administratie van de Bijzondere Belastinginspectie (AABBI) die instaat voor de risicoanalyse en controle.

Opmerkelijk is dat momenteel noch de Administraties (P, KMO en GO) van de AAFisc noch de AABBI specifieke acties ondernemen voor controles op de JTER. Controles op de titularissen, die zelf hun aangifte JTER moeten indienen, gebeuren dus nog niet, waardoor een belangrijk risico op niet-indiening van de JTER-aangifte nog niet is afgedekt.

Nochtans beschikt de fiscus dankzij de automatische fiscale gegevensuitwisseling³¹ over een belangrijke gegevensbron wat betreft de buitenlandse rekeningen. Zo gelden op internationaal vlak de ‘DAC 2’-Richtlijn (*Directive on Administrative Cooperation*) in EU-verband³² en de ‘CRS’ of *Common Reporting Standard* in OESO-verband³³. Daarnaast voorziet ook de ‘FATCA’ of *Foreign Account Tax Compliance Act* in een automatische uitwisseling van financiële gegevens met de Verenigde Staten³⁴. De Dienst Internationale Betrekkingen (DIB) van de AAFisc bevestigt dat deze inlichtingen mogen worden gebruikt voor de risicoanalyse en controle van de JTER, mits naleving van de geldende bepalingen over de vertrouwelijke behandeling van inlichtingen en gegevensbeveiliging.

De uitgewisselde informatie heeft betrekking op rekeningsaldi³⁵, intresten, dividenden of andere inkomsten van financiële aard. In 2022 ontving België op die manier inlichtingen over buitenlandse financiële tegoeden voor een totaalbedrag van 293 miljard euro³⁶. De uitgewisselde gegevens maken echter geen onderscheid tussen het type rekening. Het kan dus zowel gaan om bv. zichtrekeningen, spaarrekeningen als effectenrekeningen. Er is dus geen één-op-éénrelatie met het toepassingsgebied van de JTER, wat een nauwkeurige risicoanalyse bemoeilijkt.

31 Zie Rekenhof, *Internationale automatische uitwisseling van fiscale gegevens, Eerste evaluatieverslag op verzoek van de Panamacommissie*, Verslag aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, Brussel, december 2019, 79 p., en *Internationale automatische uitwisseling van fiscale gegevens, Tweede evaluatieverslag op verzoek van de Panamacommissie*, november 2020, 86 p., rekenhof.be.

32 Richtlijn 2014/107/EU van de Raad van 9 december 2014 tot wijziging van Richtlijn 2011/16/EU wat betreft verplichte automatische uitwisseling van inlichtingen op belastinggebied (publicatie op 31 december 2015 en inwerkingtreding op 10 januari 2016), www.eur-lex.europa.eu.

33 Dit is een administratief akkoord gesloten in het kader van het Multilateraal Verdrag inzake wederzijdse administratieve bijstand inzake fiscale aangelegenheden van de OESO/Raad van Europa van 25 januari 1988. Op 29 oktober 2014 heeft België zich geëngageerd deze nieuwe standaard toe te passen.

34 Op 23 april 2014 hebben België en de VS een intergouvernementeel akkoord ondertekend waardoor de uitwisseling op wederzijdse basis plaatsvindt.

35 De Amerikaanse FATCA-inlichtingen vermelden geen rekeningsaldi, enkel intresten of dividenden.

36 Bij dit totaalbedrag moeten twee kanttekeningen worden gemaakt. Enerzijds is het bedrag overschat omdat er in geval van meerdere rekeninghouders sprake kan zijn van dubbeltellingen, anderzijds is het onderschat omdat de FATCA-inlichtingen geen informatie bevatten over rekeningsaldi.

Ondanks deze beperking beveelt het Rekenhof aan een vergelijking te maken tussen de ontvangen inlichtingen over buitenlandse rekeningen met een saldo van meer dan 1 miljoen euro en de JTER-aangiften ingediend door de titularissen zelf. Bij de buitenlandse rekeningen die niet spontaan werden aangegeven, kan een latere controle immers duidelijkheid verschaffen of het daadwerkelijk om een effectenrekening gaat waarop de JTER van toepassing is. In zijn antwoord op het ontwerpverslag wijst de Dienst Diverse Taksen erop dat de buitenlandse financiële inlichtingen wel kunnen worden gebruikt om de JTER te controleren maar niet voor de controle van de taks op beursverrichtingen (TOB). Nochtans kan er wel degelijk een link bestaan tussen de JTER en de TOB.

De AABBI geeft op haar beurt aan dat zij wel systematisch onderzoek voert naar in het buitenland geparkeerde vermogens en niet-aangegeven roerende inkomsten. De cel Private Juridische Constructies werd immers gecreëerd voor dergelijke onderzoeken binnen de AABBI. In het kader van deze onderzoeken wordt er al aandacht besteed aan de aangiften JTER, die in voorkomend geval ook worden gecorrigeerd. Door het eerder lage tarief van de JTER, is het echter minder waarschijnlijk dat de AABBI uitsluitend voor de JTER een specifieke controleactie zal verrichten. Daarnaast heeft de AABBI samen met de Dienst Diverse Taksen de JTER gecontroleerd in twee dossiers.

3.1.3 Bijkomende aandachtspunten

Zowel voor de JTER betaald door de financiële tussenpersonen als door de titularissen die onderworpen zijn aan de vennootschapsbelasting, is het belangrijk bij de fiscale controle na te gaan of de JTER wel werd opgenomen in de rubriek verworpen uitgaven van de aangifte vennootschapsbelasting. Zo niet, dan vermindert de belastbare grondslag, wat uiteraard niet de bedoeling was van de wetgever.

Wanneer de AAFisc of de AABBI controles uitvoert op de aangifte van buitenlandse roerende inkomsten of de juiste toepassing van de kaaimantaks is het ook aangewezen gelijktijdig na te gaan of de JTER is verschuldigd, correct werd berekend en betaald. Het is dan ook belangrijk dat de controleurs hiervoor de nodige richtlijnen ontvangen en een vorming krijgen over de JTER.

In haar reactie op het ontwerpverslag merkt de AABBI op dat zij wel degelijk een opleiding over de JTER geeft. Deze opleiding werd weliswaar enkel in het Frans aangeboden. De opleiding in het Nederlands is gepland in het najaar van 2024.

3.2 Controle op de aanvragen tot teruggave van de JTER

Zoals vermeld in [punt 3.1.2](#), voerde de fiscale administratie op het moment van de audit nog geen controles uit op het al dan niet verschuldigd zijn van de JTER. Wel voert ze controles uit op de aanvragen tot teruggave van teveel betaalde JTER. De huidige controles door de Dienst Diverse Taksen gebeuren naar aanleiding van foutieve aangiften, opgemerkt door de AAI, en van foutieve aanvragen tot teruggave ingediend door de titularissen.

3.2.1 Procedure

De teruggave van te veel betaalde JTER kan worden gevraagd door de Belgische tussenpersoon, de aansprakelijke vertegenwoordiger van een niet in België gevestigde of opgerichte tussenpersoon of de titularis van de effectenrekening³⁷.

De vraag tot teruggave moet worden ingediend uiterlijk de laatste werkdag van het jaar volgend op het jaar waarin de referentieperiode een einde neemt. Concreet had de schuldenaar van de JTER voor de eerste referentieperiode dus tijd tot 31 december 2022 en voor de tweede referentieperiode tot 31 december 2023³⁸. De aanvraag tot teruggave gebeurt nog niet via een geautomatiseerde toepassing, maar via een standaard pdf-document dat is terug te vinden op de website van FOD Financiën. Dit document peilt naar de motieven van teruggave, en de nodige verantwoordingsstukken moeten worden toegevoegd. Deze aanvragen voor teruggave moeten worden ingediend bij het Inningscentrum ‘Diverse Taksen’ van de Algemene Administratie van de Inning en de Invordering (AAlI). Bij ontvangst gaat het inningscentrum de hoedanigheid na van de persoon die de teruggave vraagt. Gaat het om banken en grote ondernemingen, wat meestal het geval is, dan worden de aanvragen verstuurd naar de Dienst Diverse Taksen van de Administratie GO. In het geval van een particulier of kmo verstuurt het inningscentrum de aanvragen naar het bevoegde centrum Particulieren of KMO. Het Rekenhof heeft vastgesteld dat het inningscentrum niet beschikt over een gedetailleerd overzicht van alle vragen voor teruggave. Hierdoor bestaat het risico op dubbele terugbetaling, wanneer de teruggave zowel wordt aangevraagd door de titularis zelf als door de bank van diezelfde titularis. Het Rekenhof beveelt aan een register bij te houden waarin alle aanvragen tot terugbetaling worden geïnventariseerd, met vermelding van de titularis van de rekening en de desbetreffende bank, het bedrag waarover het gaat alsook de beslissing die uiteindelijk werd genomen. In zijn reactie op het ontwerpverslag merkt de Dienst Diverse Taksen op dat hij intussen een dergelijk register heeft opgesteld in een rekenblad.

Op vraag van het Rekenhof hebben de Administraties GO (Dienst Diverse Taksen), KMO (Dienst Managementondersteuning) en Particulieren (Dienst Managementondersteuning) een overzicht gemaakt van alle teruggaven die hun diensten hebben behandeld.

Momenteel bestaat er geen handleiding of procedure om de aanvragen voor teruggave te behandelen. Alle beslissingen over de teruggaven bij de Administratie GO worden genomen door één ervaren personeelslid. In geval van interpretatieproblemen bij de wetgeving en de manier waarop de FAQ JTER in de praktijk moet worden toegepast, kan de teamchef een intern advies vragen aan de Dienst Operationele Expertise en Ondersteuning van de AAFisc. Deze interne adviezen worden niet systematisch gedeeld met andere centra P en KMO, waardoor deze laatste hiervan niet op de hoogte zijn.

Het Rekenhof stelde vast dat de Diensten Expertise van de Administraties P en KMO in zes van de 23 onderzochte dossiers (26 %) een foutieve beslissing hebben genomen waarbij aanvragen voor teruggave onterecht werden toegekend (zie verder, [punt 3.2.3](#) en [punt 3.2.4](#)). Het betreft hier een specifieke materie waarvoor de controleurs van de personen- of de vennootschapsbelasting niet zijn opgeleid. De Dienst Diverse Taksen van de Administratie GO beschikt wel over de nodige knowhow maar kreeg slechts sporadisch vragen over een teruggave vanwege de Diensten Expertise van de Administraties P en KMO. Op aanraden van het Rekenhof nam de FOD Financiën na af-

³⁷ Art. 201/9/4, eerste lid, WDRT en art. 240⁷ bis⁴, § 1, KB/WDRT.

³⁸ Art. 201/9/4, vijfde lid, WDRT en 240⁷ noniesdecies, § 4, KB/WDRT.

loop van de audit alvast de beslissing om alle aanvragen tot teruggave van de JTER te centraliseren bij de Dienst Diverse Taksen van de Administratie GO. Dit zal niet enkel de kwaliteit maar ook de eenvormigheid van de beslissingen ten goede komen.

Als de belastingadministratie geen tijdige beslissing neemt over de teruggave, is van rechtswege een moratoire intrest verschuldigd. Zo waren voor achttien dossiers moratoire intresten verschuldigd voor een totaalbedrag van 41.823 euro. De laattijdige beslissingen waren vooral te wijten aan de wachttijd op een definitief arrest van het Grondwettelijk Hof, aan dossiers die niet tijdig doorstroomden naar de bevoegde diensten en aan een te hoge werklast bij de Diensten Expertise van de Administraties P en KMO.

3.2.2 Teruggaven behandeld door de Administratie GO

Het Rekenhof stelde vast dat de Dienst Diverse Taksen van de Administratie GO momenteel het merendeel van de aanvragen voor zijn rekening neemt. Deze aanvragen werden ingediend door de financiële tussenpersonen voor één of meerdere rekeninghouders. Op 31 juli 2023 ging het in totaal om 115 aanvragen.

Tabel 1 – Overzicht beslissingen voor teruggaven Administratie GO (op 31/07/2023)

Aard van beslissing	Aantallen	Bedragen (in euro)
Toegekend	47	5.762.931
Afgewezen	15	16.725.309
Nog hangende	53	20.249.365

Bron: Dienst Diverse Taksen van de Administratie GO

Uit de tabel blijkt dat 76 % van de al behandelde aanvragen werd goedgekeurd. Voor een groot aantal dossiers moet nog een beslissing worden genomen. De Dienst Diverse Taksen heeft hiervoor een advies gevraagd van de centrale diensten. Het merendeel van de 53 nog hangende dossiers heeft betrekking op teruggaven in dossiers met liquiditeiten en fysiek goud, waarbij nog moet worden uitgeklaard of bepaalde elementen al dan niet tot de belastbare grondslag van de JTER behoren³⁹. In zijn antwoord op het ontwerpverslag meldt de Dienst Diverse taksen dat op datum van 15 juni 2024 alle dossiers over fysiek goud ondertussen zijn behandeld, zodat er nog slechts zeven hangende dossiers zijn, voor een bedrag van 19.976.418 euro. Ook zijn 100 aanvragen voor teruggaven aanvaard voor een bedrag van 6.123.130 euro en 48 aanvragen afgewezen voor een bedrag van 16.799.112 euro.

In het merendeel van de afgewezen en nog hangende dossiers, riepen de aanvragers de ongrondwettelijkheid van de JTER in.

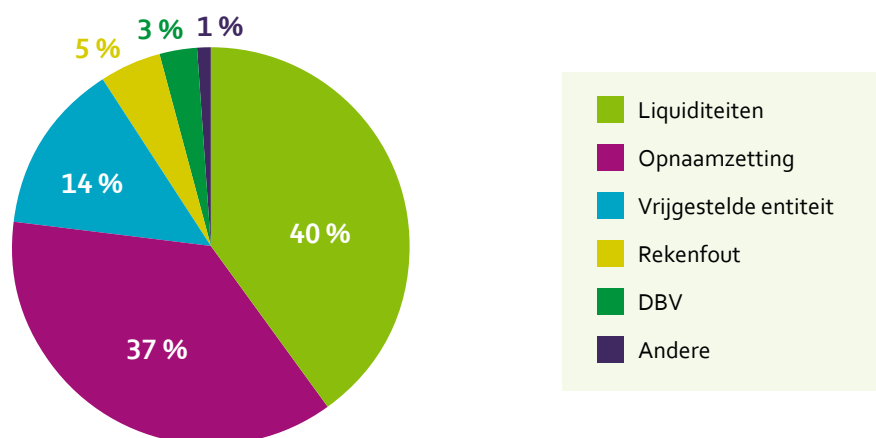
De volgende figuur geeft de verdeling weer van de goedgekeurde aanvragen volgens motief. De motieven ‘opnaamzetting’ en ‘liquiditeiten’ vertegenwoordigen samen bijna 80 % van het totale bedrag aan teruggave van 5.762.931 euro. Het overgrote deel van de aanvragen voor teruggaven

³⁹ Bij het afsluiten van de audit wachtte de Dienst Diverse Taksen nog op een advies voor vier dossiers over opnaamzettingen, waarbij in één dossier getracht wordt de algemene antimisbruikbepaling toe te passen.

voor omzettingen op naam vond plaats in 2022⁴⁰. De Dienst Diverse Taksen aanvaardde de teruggave in ongeveer 80 % van de dossiers van ‘opnaamzetting’ omdat o.a. economische motieven en versterking van aandelenparticipaties de beweegredenen vormden. Ook heeft de fiscus geen verweer tegen eerdere omzettingen op naam voorafgaand aan de inwerkingtreding van de JTER (26 februari 2021). Op grond van het arrest van het Grondwettelijk Hof van 27 oktober 2022 en het opheffen van de retroactieve werking van de antimisbruikbepalingen is de fiscus immers verplicht de JTER terug te betalen als de ‘opnaamzetting’ plaatsvond vóór die datum van inwerkingtreding. Gezien het opheffen van de twee specifieke antimisbruikbepalingen zullen de aanvragen voor ‘opnaamzetting’ aldus hun piek hebben bereikt in 2022. De banken zullen immers geen aangifte JTER meer indienen voor omzettingen op naam en zij moeten bijgevolg geen teruggaven meer vragen. De fiscus kan in de toekomst enkel nog bij een controle van de financiële instellingen eventuele misbruiken bij omzettingen op naam opsporen en vervolgens de algemene antimisbruikbepaling toepassen (zie ook [punt 2.2.2](#)).

Twee van de dertien aanvragen van teruggave omwille van liquiditeiten werden door de fiscus aanvaard voor een totaalbedrag van 2.306.558 euro, aangezien de ‘geldsubrekeningen’ autonoom⁴¹ functioneerden en enkel met een effectenrekening werden geïntegreerd in het kader van de rapportering aan klanten.

Verdeling toegestane teruggaven volgens motief (op 31 juli 2023)

Bron: Dienst Diverse Taksen van de Administratie GO

3.2.3 Teruggaven behandeld door de Administratie KMO

In totaal hebben vijftien Belgische kmo's een aanvraag ingediend voor teruggave van de JTER. Op één aanvraag na werden alle aanvragen aanvaard, waarvoor een totaalbedrag van 545.505 euro werd terugbetaald (zie volgende tabel).

⁴⁰ Toestand op 30 juli 2023: 81 % van de aanvragen voor de dossiers van op naamzetting vond plaats in 2022.

⁴¹ De autonome werking wordt getoetst aan drie cumulatieve voorwaarden die zijn opgesomd in de FAQ JTER, randnummer 34.

Tabel 2 – Overzicht beslissingen voor teruggaven Administratie KMO (op 31/08/2023)

Aard van beslissing	Aantallen	Bedragen (in euro)
Toegekend	14	545.505
Afgewezen	1	87.552
Nog hangende	0	0

Bron: Dienst Managementondersteuning van de Administratie KMO

De voornaamste reden om de JTER terug te vragen is de specifieke antimisbruikbepaling die werd toegepast in de eerste referentieperiode⁴². Het ging dan in het bijzonder over omzettingen op naam van effecten om participaties aan te houden op lange termijn of in de context van familiale verankering en voor controledoeleinden. Daarnaast hebben de kmo's ook terugbetalingen gevraagd voor overdrachten van effectenrekeningen binnen dezelfde bank.

Wanneer ook de bank van de betrokken kmo een aanvraag tot teruggave zou hebben ingediend (zie [punt 3.2.1](#)), bestaat het risico op een dubbele teruggave.

Voorbeeld

In één van de veertien onderzochte dossiers stelde het Rekenhof vast dat eenzelfde vraag tot teruggave werd behandeld door twee verschillende administraties. De bank van de betrokken kmo had eerst een aanvraag voor teruggave ingediend bij het inningscentrum dat de aanvraag doorstuurde naar de Dienst Diverse Taksen van de Administratie GO. Deze dienst heeft de aanvraag geweigerd omdat bij splitsingen van effectenrekeningen de JTER wordt berekend per effectenrekening voor de betrokken referentietijdstippen. Vervolgens heeft de kmo zelf een aanvraag voor teruggave ingediend bij het Inningscentrum Diverse Taksen. Het inningscentrum heeft deze aanvraag verstuurd naar het betrokken centrum KMO van de AAFisc. Uiteindelijk heeft de bevoegde Dienst Expertise deze teruggave verkeerdelijk toegekend.

3.2.4 Teruggaven behandeld door de Administratie Particulieren

Tabel 3 – Overzicht beslissingen voor teruggaven Administratie P (op 31/08/2023)

Aard van beslissing	Aantallen	Bedragen (in euro)
Toegekend	9	35.840
Afgewezen	10	24.300
Nog hangende	6	13.026

Bron: Dienst Managementondersteuning van de Administratie P

Belgische particulieren deden 25 aanvragen voor teruggave van de JTER voor een totaalbedrag van 73.065 euro, waarvan ongeveer de helft werd toegekend. De aanvaarde teruggaven hadden betrekking op de niet voordelige berekening van de JTER die is ontstaan door overdrachten van

⁴² Referentieperiode van 26 februari tot en met 30 september 2021.

effectenrekeningen naar een andere bank. Het Rekenhof stelde in vijf dossiers vast dat de JTER echter ten onrechte is terugbetaald, omdat de expertisediensten nog de vorige regeling hadden toegepast (zie [punt 2.1.3](#)). Naar aanleiding van de audit van het Rekenhof heeft de Dienst Diverse Taksen van de Administratie GO zijn modelantwoord en de beslissingen van de centrale diensten over de overdrachten van effectenrekeningen doorgestuurd naar de centra Particulieren en de centra KMO om in de toekomst het risico op foutieve beslissingen te verminderen.

Het Rekenhof merkt tot slot op dat er een risico op dubbele terugbetaling bestaat, wanneer zowel de particulier als zijn bank een aanvraag tot teruggave zouden indienen (zie [punt 3.2.1](#)).

Hoofdstuk 4

Opbrengst en evaluatie van de JTER

4.1 Opbrengst

De JTER die was verschuldigd in de eerste referentieperiode bedroeg in totaal 470 miljoen euro, waarvan het gros voor rekening viel van de financiële tussenpersonen en de titularissen ondernemingen⁴³ (zie tabel 4). In de tweede referentieperiode daalde dit bedrag tot 395 miljoen euro. Voorlopige cijfers van de derde referentieperiode wijzen opnieuw op een daling ten opzichte van de eerste twee referentieperiodes. Op 15 januari 2024 bedroeg het totaalbedrag aan verschuldigde JTER zoals aangegeven door de financiële tussenpersonen en de titularissen ondernemingen 362 miljoen euro. Van de titularissen natuurlijke personen zijn nog geen volledige cijfers beschikbaar.

Tabel 4 – Overzicht verschuldigde JTER (op 15/01/2024, in euro, exclusief teruggaven en moratoriumintresten)

Te betalen JTER	Titularis natuurlijke personen	Titularis ondernemingen en financiële tussenpersonen	Totaal
Referentieperiode 1 ⁴⁴	20.248.012	449.955.023	470.203.035
Referentieperiode 2 ⁴⁵	15.600.247	379.790.604	395.390.851
Referentieperiode 3 ⁴⁶	n.b. ⁴⁷	362.103.426	362.103.426
(Voorlopig) totaal referentieperiode 1, 2 en 3	35.848.259	1.191.849.053	1.227.697.312

Bron: Inningscentrum Diverse Taksen van de AAI

Het totaalbedrag van de eerste twee referentieperiodes moet nog worden verminderd met teruggaven en moratoriumintresten. Eind juli 2023 bedroeg het terug te betalen bedrag aan JTER inclusief moratoriumintresten 6.386.099 euro⁴⁸. De verschuldigde JTER van de eerste twee referentieperiodes bedraagt in totaal dus 859.207.787 euro⁴⁹, rekening houdende met terugbetalingen en moratoriumintresten. Eind augustus 2023 werd in totaal al 814.419.186 euro effectief geïnd.

⁴³ De AAI van de FOD Financiën kon geen onderscheid maken tussen de aangiften ingediend door de titularissen ondernemingen en deze ingediend door de financiële tussenpersonen.

⁴⁴ Referentieperiode van 26 februari 2021 tot en met 30 september 2021.

⁴⁵ Referentieperiode van 1 oktober 2021 tot en met 30 september 2022.

⁴⁶ Referentieperiode van 1 oktober 2022 tot en met 30 september 2023.

⁴⁷ De cijfers zijn nog niet beschikbaar (n.b.) omdat de indieningstermijn loopt tot 15 juli 2024 (art. 201/9/3, § 1, WDRT). Ook de titularissen ondernemingen hebben de tijd tot 15 juli 2024 om de aangifte JTER in te dienen.

⁴⁸ Dit is de optelsom van teruggaven 5.762.931 euro (Administratie GO) + 35.840 euro (Administratie P) + 545.505 (Administratie KMO) + bedrag aan moratoriumintresten van 41.823 euro.

⁴⁹ 470.203.035 euro + 395.390.851 euro – 6.386.099 euro.

Van de derde referentieperiode zijn nog geen volledige gegevens beschikbaar over de geïnde bedragen en eventuele teruggaven.

4.2 Evaluatie

Onderstaande tabellen werden opgemaakt op basis van een handmatige analyse door de AAI van de aangiften van de JTER, ingediend in pdf-formaat, en een beperkte selectie van de gegevens uit FIRST (*Federal Integrated Recovery System and Tax-refund*). Deze toepassing moet de inningen van de belastingen opvolgen. Aangezien er echter nog geen toepassing bestaat om de aangiften JTER elektronisch in te dienen, moeten diverse gegevens zoals de referentieperiode, de categorieën van indieners (titularis natuurlijke personen, titularis ondernemingen, Belgische tussenpersonen, buitenlandse tussenpersonen) manueel worden ingegeven in FIRST. Een selectie uitvoeren op deze handmatig ingevoerde gegevens is niet mogelijk in FIRST. Onderstaande cijfergegevens kunnen dan ook niet met 100 % zekerheid worden bevestigd.

Tabel 5 – Aantal indieners per categorie

Aantal indieners	Titularis natuurlijke personen	Titularis ondernemingen	Belgische tussenpersonen	Buitenlandse tussenpersonen
Referentieperiode 1	1.936	219	56	9
Referentieperiode 2	1.643	133	54	7

Bron: Inningscentrum Diverse Taksen van de AAI

Tabel 6 – Aantal effectenrekeningen

Aantal effectenrekeningen	Referentieperiode 1	Referentieperiode 2
Belgische tussenpersonen	49.838	47.615
Buitenlandse tussenpersonen	966	791

Bron: Inningscentrum Diverse Taksen van de AAI

Aangezien de toepassing FIRST prioriteit geeft aan de inning van de JTER, en de aangiften ervan nog niet elektronisch kunnen gebeuren, is het voorlopig niet mogelijk om de opbrengsten van de JTER nauwkeurig te evalueren.

Het bedrag aan te betalen JTER door de titularissen ondernemingen en de financiële tussenpersonen in de tweede referentieperiode is gedaald met ongeveer 70 miljoen euro (-16 %). De cijfers wijzen ook op een forse daling van het aantal titularissen ondernemingen die een aangifte JTER indienen (-39 %), op een daling van het aantal effectenrekeningen vermeld op de aangiften ingediend door buitenlandse tussenpersonen (-18 %) en op een lichte daling van het aantal effectenrekeningen opgenomen in de JTER-aangifte ingediend door binnenlandse tussenpersonen (-4 %).

De forse daling van het aantal titularissen ondernemingen in de tweede referentieperiode kan erop wijzen dat belastingplichtigen geopteerd hebben om hun effecten op naam te plaatsen. Uit de teruggaven van de JTER blijkt immers dat de terugbetaalde JTER voor een groot deel toe te wijzen is aan omzettingen op naam (zie [figuur in punt 3.2.2](#)). Daarnaast moesten de banken in de tweede referentieperiode de specifieke antimisbruikbepalingen niet meer toepassen. De algemene antimisbruikbepaling vangt echter de schraping van het onweerlegbare vermoeden bij

splitsingen van rekeningen en ‘opnaamzettingen’ van effecten niet zomaar op, bij gebrek aan controle- en bewijsmiddelen (zie [punt 2.2.2](#)). De FOD Financiën beschikt niet over cijfers over de meeropbrengsten van de twee specifieke antimisbruikbepalingen in de eerste referentieperiode.

Opvallend is ook de sterke daling van het aantal effectenrekeningen aangegeven door buitenlandse tussenpersonen. Dit betekent dat Belgische particulieren en Belgische ondernemingen trachten te vermijden om effectenrekeningen boven de 1 miljoen euro aan te houden bij niet in België gevestigde of opgerichte tussenpersonen. Uit cijfers van het Inningscentrum Diverse Taksen van de AAIL blijkt inderdaad dat deze tussenpersonen hoofdzakelijk gevestigd zijn in Luxemburg of Zwitserland.

Eenzelfde dalende tendens is merkbaar bij de titularissen natuurlijke personen. Zo’n 300 titularissen natuurlijke personen hebben voor de tweede referentieperiode immers geen JTER-aangifte meer ingediend⁵⁰. Bovendien diende ongeveer 16 % van deze particulieren een aangifte in voor een onvolledige referentieperiode⁵¹. Indien de indiener zijn rekening afsluit, heeft dit het einde van een referentieperiode tot gevolg en moet de JTER enkel worden berekend op basis van de toepasselijke referentietijdstippen. Het sluiten van effectenrekeningen kan o.a. het geval zijn bij overdrachten van effecten of omzettingen op naam. De titularissen natuurlijke personen zijn hoofdzakelijk de Belgen die een rekening aanhouden in het buitenland en waarbij de buitenlandse bank de JTER-aangifte niet indient voor deze Belgen. Ook voor deze categorie van indieners daalt de opbrengst van de JTER in de tweede referentieperiode met ongeveer 4,6 miljoen euro (-23 %)⁵². Het Rekenhof beveelt aan de controle hierop te versterken door een risicoanalyse te maken op basis van de ontvangen buitenlandse financiële inlichtingen en de aangiften die de titularissen zelf hebben ingediend (zie [punt 3.1.2](#)).

De JTER was voor het jaar 2021 begroot op 397,8 miljoen euro en voor de volgende begrotingsjaren telkens op 428,6 miljoen euro. In werkelijkheid heeft de JTER het eerste jaar het begrote cijfer ruim overschreden (470,2 miljoen euro), maar in het tweede jaar werd de beoogde opbrengst niet gehaald (395,3 miljoen euro). Voor de derde referentieperiode die loopt van 1 oktober 2022 tot 30 september 2023 hebben de banken en ondernemingen een totaalbedrag van 362.103.426 euro aangegeven. Vergeleken met de eerste referentieperiode daalt de JTER aangegeven door deze titularissen met 19,5 %. De opbrengst van het eerste jaar van de JTER zal wellicht niet meer worden gehaald in de volgende jaren. Nochtans gaat het financiële vermogen van zowel de particulieren als de niet-financiële vennootschappen (o.a. de managementvennootschappen) in stijgende lijn. Dit financiële vermogen bestaat uit aandelen en deelnemingen zoals in beleggingsfondsen en wordt geplaatst op effectenrekeningen of op naam. Onderstaande cijfers geven aan dat dit financiële vermogen in de periode 2014 tot 2023 bijna elk jaar licht toeneemt. Los van eventuele beurschommelingen zou de opbrengst van de JTER in de toekomst in theorie dus stabiel moeten blijven of zelfs toenemen. Het is aangewezen dat de FOD Financiën zorgt voor betrouwbare meetinstrumenten om de resultaten van de JTER op te volgen en te analyseren. Als de opbrengsten van de JTER de komende jaren zouden blijven dalen, moet hier een sluitende verklaring voor worden gezocht. Ook de controles moeten in dat geval wellicht worden opgevoerd.

⁵⁰ Dat is het verschil tussen het aantal indieners in referentieperiode 1 (1.936) en 2 (1.643), zoals opgenomen in [tabel 5](#).

⁵¹ 260 indieners van de 1.643 in referentieperiode 2 = 15,82 %.

⁵² Zie [tabel 4](#): 20.248.012 euro (referentieperiode 1) – 15.600.248 euro (referentieperiode 2) = 4.647.764 euro.

Tabel 7 – Toename vermogen bij particulieren en niet-financiële ondernemingen (in miljard euro)

Aandelen en overige deelnemingen waaronder beleggingsfondsen											
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 ⁵³	Gemiddelde jaarlijkse toename
Particulieren	495	549	568	590	556	612	635	700	671	699	4,06 %
Niet-financiële vennootschappen	611	692	776	763	666	749	739	777	792	864	4,25 %

Bron: Nationale Bank van België, Financiële activa en verplichtingen van particulieren en niet-financiële vennootschappen, <https://stat.nbb.be>

Hoofdstuk 5

Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

5.1.1 Wetgeving

Nadat het Grondwettelijk Hof de vroegere effectentaks had vernietigd, werd een nieuwe jaarlijkse taks op de effectenrekeningen (JTER) ingevoerd door de wet van 17 februari 2021. Volgens de wetgever moet deze nieuwe JTER worden gezien als een (neutrale) abonnementstaks met een louter budgettair doel. Het belastbare feit bij de nieuwe taks is het bestaan zelf van de effectenrekening, ongeacht het aantal titularissen of hun achterliggende eigendomsverhoudingen.

Om te vermijden dat de taks zou worden ontweken via bepaalde verrichtingen, werd naast de algemene antimisbruikbepaling (artikel 202 van het Wetboek Diverse Rechten en Taksen WDRT)) aanvankelijk ook voorzien in twee specifieke antimisbruikbepalingen met een onweerlegbaar vermoeden van misbruik in twee situaties, namelijk in geval van splitsing van een effectenrekening in meerdere rekeningen bij dezelfde tussenpersoon en in geval van omzetting van belastbare effecten in effecten op naam.

Doordat de nieuwe JTER op meerdere punten afweek van de vroegere effectentaks, bestond er aanvankelijk veel onduidelijkheid bij de toepassing door de financiële tussenpersonen, zeker wat betreft de specifieke antimisbruikbepalingen (inmiddels vernietigd door het Grondwettelijk Hof op 27 oktober 2022). In de beginfase van de nieuwe JTER is er dan ook het nodige overleg geweest tussen de fiscale administratie en de voornaamste betrokken actoren/tussenpersonen uit de Belgische bank- en verzekeringssector.

Sinds de vernietiging van de twee specifieke antimisbruikbepalingen kan de fiscale administratie, bij een vermoeden van fiscaal misbruik, enkel nog een beroep doen op de algemene antimisbruikbepaling.

Bij gebrek aan een duidelijk wettelijk kader ondervinden de controleambtenaren van de fiscale administratie in de praktijk vaak toepassings- of bewijsproblemen. Dit is bv. het geval voor de definitie van een effectenrekening of geldrekeningen die gekoppeld zijn aan een effectenrekening, ('geldsubrekeningen'). Bovendien kan de JTER gemakkelijk worden ontweken door de creatie van nulwaarden, het splitsen van rekeningen of omzettingen van belastbare effecten naar effecten op naam. Ook fondsen die werken met aandelenregisters maken het investeerders mogelijk zonder toepassing van de JTER te investeren in gedematerialiseerde aandelen. Daarnaast beschikt de fiscus over weinig controlemiddelen om situaties die mogelijk misbruik uitmaken, op te sporen. Zo is er geen centraal register van op naam geplaatste effecten en geen algemene toegang tot het Centraal aanspreekpunt van rekeningen en financiële contracten (CAP). Het Rekenhof beveelt daarom aan te onderzoeken of nieuwe specifieke antimisbruikbepalingen kunnen worden ingevoerd in de vorm van een weerlegbaar vermoeden met duidelijke richtlijnen voor de fiscus en de financiële tussenpersonen. Bij splitsingen van rekeningen of omzettingen van belastbare effecten naar effecten op naam moet de financiële instelling de JTER dan in principe altijd

toepassen, met dien verstande dat de belastingplichtige nadien nog de mogelijkheid heeft om eventuele niet-fiscale motieven in te roepen en de teruggave van de JTER te vragen. Dit zou de fiscus dan de mogelijkheid geven deze niet-fiscale motieven te controleren.

5.1.2 Controle

Voor in België aangehouden effectenrekeningen gebeurt de heffing van de JTER in principe door de Belgische tussenpersoon of door een in België gevestigde erkende aansprakelijke vertegenwoordiger van een buitenlandse tussenpersoon. Voor in het buitenland aangehouden effectenrekeningen waarvoor de buitenlandse tussenpersoon de JTER niet (vrijwillig) inhoudt, moet de titularis van de effectenrekening de JTER zelf aangeven en betalen. Afhankelijk van de hoedanigheid van de titularis (natuurlijk persoon, kmo of grote onderneming), zijn de Administraties P, KMO of GO van de Algemene Administratie van de Fiscaliteit (AAFisc) bevoegd voor de risicoanalyse en controle. Voor effectenrekeningen aangehouden door buitenlandse juridische constructies in het kader van de 'kaaimantaks' met (een) Belgische oprichter(s) is de Algemene Administratie van de Bijzondere Belastinginspectie (AABBI) bevoegd. Specifieke controleacties gericht op de titularissen die zelf hun aangifte JTER moeten indienen, zijn er echter nog niet, waardoor een belangrijk risico blijft bestaan dat ze geen JTER-aangifte indienen.

Dankzij de internationale automatische uitwisseling van fiscale gegevens (via de DAC 2-Richtlijn in EU-verband, de CRS-standaard in OESO-verband en het FACTA-dubbelbelastingverdrag met de VS) beschikt de fiscus nochtans over een belangrijke gegevensbron op het vlak van buitenlandse rekeningen. Onder bepaalde voorwaarden mogen deze inlichtingen ook worden gebruikt voor de risicoanalyse en controle van de JTER, maar deze uitgewisselde gegevens maken geen onderscheid naargelang van het type rekening (zicht-, spaar-, effectenrekening). Ondanks deze beperking beveelt het Rekenhof aan de ontvangen buitenlandse inlichtingen met een rekeningsaldo boven 1 miljoen euro te vergelijken met de JTER-aangiften die de titularissen zelf hebben ingediend. Voor de niet spontaan aangegeven buitenlandse rekeningen, kan een latere controle immers duidelijk maken of het effectief om een effectenrekening gaat waarop de JTER van toepassing is.

Er gebeuren nog geen controles om na te gaan of de JTER is verschuldigd, maar wel op de aanvragen tot teruggave van teveel betaalde JTER. Deze moeten standaard worden ingediend bij het Inningscentrum Diverse Taksen van de Algemene Administratie van de Inning en de Invordering (AAlI). Volgens de hoedanigheid van de persoon die de teruggave vraagt (grote onderneming, kmo of particulier) stuurt het Inningscentrum dan de aanvraag voor behandeling door naar respectievelijk de Dienst Diverse Taksen van de Administratie GO van de AAFisc, of het bevoegde centrum KMO of P voor controle. Doordat het Inningscentrum niet beschikt over een gedetailleerd overzicht van alle vragen tot teruggave bestaat er wel een risico op dubbele terugbetalingen, wanneer zowel de particulier of kmo als zijn bank een aanvraag tot teruggave zouden indienen.

Bij de audit werd vastgesteld dat er geen administratieve handleiding of procedure bestaat voor de behandeling van de aanvragen tot teruggave en dat enkel bij de Administratie GO van de AAFisc een specifieke Dienst Diverse Taksen is opgericht. Voor de uniformiteit van de beslissingen over JTER-teruggaven is het dan ook aangewezen deze teruggavedossiers te centraliseren bij deze dienst. Het betreft immers een specifieke materie waarvoor de controleurs van de personen- of de vennootschapsbelasting van de centra P en KMO niet zijn opgeleid. Nader onderzoek van verschillende terugbetalingsdossiers toonde aan dat in zes onderzochte dossiers een foutieve beslissing werd genomen, waarbij de oude regeling van de TER werd toegepast. De huidige JTER

voorziet immers niet in een uitzonderingsmaatregel voor overdrachten van de effectenrekening naar een andere bank, waardoor voor de berekening van de belastbare grondslag van de JTER eenzelfde ‘som’ van een beleggingsportefeuille meermaals in aanmerking kan komen in een periode van twaalf maanden. Na afloop van de audit besliste de FOD Financiën dan ook alle aanvragen tot teruggave van de JTER te centraliseren bij de Dienst Diverse Taksen van de Administratie GO.

Het leeuwendeel van de aanvragen tot teruggave van de JTER wordt momenteel al behandeld door deze dienst. Ongeveer 80 % van het totaalbedrag aan al toegekende terugbetalingen is gemotiveerd door ‘opnaamzettingen’ en liquiditeiten. In ongeveer 80 % van de dossiers ‘opnaamzetting’ blijkt de teruggave voornamelijk te zijn toegekend omdat ze werden gemotiveerd door economische motieven en de versterking van aandelenparticipaties.

5.1.3 Evaluatie

De verschuldigde JTER voor de eerste twee referentieperiodes bedraagt in totaal 859 miljoen euro. In de eerste referentieperiode bracht de taks meer op dan begroot. In de tweede referentieperiode is er echter een daling van 15 % merkbaar. Voorlopige cijfers van de JTER aangegeven door de titularissen ondernemingen en financiële tussenpersonen van de derde referentieperiode laten opnieuw een daling zien van de verschuldigde JTER.

Een grondige evaluatie is momenteel echter niet mogelijk aangezien de JTER-aangifte niet digitaal kan worden ingediend. Bovendien worden niet alle gegevens van de aangifte systematisch opgenomen in de administratieve applicatie FIRST, die in de eerste plaats bedoeld is om de inning van deze taks te garanderen. Dit is niet alleen problematisch om statistische informatie te verzamelen met het oog op een objectieve evaluatie en monitoring van deze taks, maar ook met het oog op een doelmatige risicoanalyse en controle van de JTER. In zijn antwoord op het ontwerpproject meldt de minister van Financiën dat tijdens de vorige legislatuur het parlement op zijn voorstel naast Digilex ook de digitalisering van alle WDRT-aangiften heeft goedgekeurd. Deze digitalisering zal ten laatste op 1 januari 2028 in werking treden⁵⁴, samen met Digilex, maar in principe vroeger.

Op basis van een handmatige analyse kan worden afgeleid dat het aantal aangegeven effectenrekeningen is gedaald ten opzichte van de eerste referentieperiode, en dit zowel wat betreft de binnenlandse tussenpersonen (-4 %) als wat betreft de buitenlandse tussenpersonen (-18 %). Effectenrekeningen kunnen o.a. worden gesloten in geval van overdrachten of ‘opnaamzettingen’ van effecten. Bovendien moesten de banken in de tweede referentieperiode de specifieke antimisbruikbepalingen niet meer toepassen. Wellicht zal de toepassing van de algemene antimisbruikbepaling bij een latere controle minder opbrengen door toedoen van bewijs- en controleproblemen.

Tot slot is ook het aantal titularissen natuurlijke personen die zelf een JTER-aangifte indienen fors gedaald (-15 %). De titularissen particulier zijn hoofdzakelijk de Belgen die een rekening aanhouden in het buitenland en waarbij de buitenlandse bank de JTER-aangifte niet indient voor deze Belgen. Het Rekenhof beveelt aan de controle hierop te versterken door een risicoanalyse te maken op basis van de ontvangen buitenlandse financiële inlichtingen.

⁵⁴ Wet van 12 mei 2024 tot digitalisatie van de relaties tussen de Federale Overheidsdienst Financiën, de burgers, de bedrijven, de rechtspersonen en bepaalde derden en tot opheffing van de wet van 26 januari 2021. Deze wet beoogt via het beveiligd elektronisch platform Digilex de uitwisseling van alle informatie tussen de FOD Financiën en de belastingplichtigen volledig digitaal te laten verlopen.

Uit statistieken van de Nationale Bank van de voorbije tien jaar blijkt echter dat het financiële vermogen van zowel de particulieren als de niet-financiële vennootschappen over het algemeen toeneemt. Los van eventuele beursschommelingen zou de opbrengst van de JTER in de toekomst dus grotendeels moeten kunnen worden behouden of zelfs toenemen. Het is dan ook van belang dat de FOD Financiën over betrouwbare meetinstrumenten beschikt om de resultaten van de JTER op te volgen en te analyseren.

5.2 Aanbevelingen

Thema's	Aanbevelingen	Gericht aan	Zie punt
Wetgeving	1 Nagaan of bepaalde kernbegrippen beter kunnen worden omschreven (bv. 'effectenrekening', 'geldsubrekening', 'aandelen op naam', 'belangrijke aandelenparticipaties' enz.)	Wetgever / FOD Financiën	2.2.2
	2 Onderzoeken of een weerlegbaar vermoeden van misbruik kan worden ingevoerd bij splitsing van effectenrekeningen binnen dezelfde financiële instelling en omzettingen van belastbare effecten naar effecten op naam; in dat geval duidelijke richtlijnen opstellen voor de fiscus en de financiële tussenpersonen	Wetgever / FOD Financiën	2.2.2
	3 Toegang verlenen tot het Centraal aanspreekpunt van rekeningen en financiële contracten (CAP) voor de toepassing en controle van de JTER	Wetgever	2.2.2

Thema's	Aanbevelingen	Gericht aan	Zie punt
Controle	4 Een risicoanalyse opmaken op basis van de ontvangen buitenlandse inlichtingen met een rekeningssaldo \geq 1 miljoen euro en op basis van de JTER-aangiften ingediend door de titularissen zelf	FOD Financiën	3.1.2
	5 Erover waken dat de JTER door ondernemingen wordt opgenomen in de rubriek verworpen uitgaven	FOD Financiën	3.1.3
	6 Bij controles van roerende inkomsten en de kaaimantaks nagaan of de JTER van toepassing is	FOD Financiën	3.1.3
	7 In samenhang met aanbevelingen 2 en 3, gerichte controles uitvoeren om ongeoorloofde omzettingen op naam, splitsingen en creatie van nulwaarden op referentietijdstippen te bestrijden	FOD Financiën	2.2.2 3.1
	8 Een toepassing ontwikkelen die het risico op een dubbele teruggave van de JTER uitsluit, aan de bank enerzijds en aan de titularis van de effectenrekening anderzijds	FOD Financiën	3.2.1
Evaluatie	9 Een elektronische toepassing ontwikkelen zodat de JTER-aangiften elektronisch kunnen worden ingediend	FOD Financiën	4.2
	10 Betrouwbare meetinstrumenten uitwerken om de naleving en de resultaten van de JTER te kunnen opvolgen en analyseren	FOD Financiën	4.2

Overzicht belangrijkste kenmerken en verschillen tussen de 'oude' en de 'nieuwe' effectentaks

	'Oude' effectentaks (TER)	'Nieuwe' effectentaks (JTER)
Inwerkingtreding	Vanaf 10 maart 2018 (tot aan de vernietiging op 17 oktober 2019)	Vanaf 26 februari 2021
Doelgroep	Enkel effectenrekeningen gehouden door natuurlijke personen	Alle effectenrekeningen aangehouden door: natuurlijke personen, rechtspersonen, verenigingen en oprichters van juridische constructies (inclusief effectenrekeningen gehouden door verzekeraars voor tak-23-producten)
	Inwoners: Belgische en buitenlandse effectenrekeningen Niet-inwoners: alleen Belgische rekeningen (tenzij het dubbelbelastingverdrag in een uitzondering voorziet)	
Materieel toepassingsgebied	Alle financiële instrumenten behalve: 1) aandelen op naam 2) tak 21- en 23-verzekeringscontracten 3) pensioensparen 4) afgeleide producten (bv. opties, futures, swaps), vastgoedcertificaten en thesaurie- en depositobewijzen	Alle financiële instrumenten, met inbegrip van afgeleide producten, behalve: 1) aandelen op naam 2) tak 21-verzekeringscontracten 3) pensioensparen
(Gemiddelde) drempelwaarde effectenrekening	≥ 500.000 euro Te beoordelen per belastingplichtige voor al zijn effectenrekeningen samen, rekening houdend met eigendomsaandeel (bv. vruchtgebruik, co-titularissen, onverdeeldheid). Te beoordelen op basis van 4 referentietijdstippen (met uitzondering van een volledige of gedeeltelijke overdracht van de effectenportefeuille naar een andere Belgische tussenpersoon, waarbij enkel de referentieperiode bij de laatste tussenpersoon in aanmerking moet worden genomen)	≥ 1.000.000 euro Te beoordelen per effectenrekening, in principe ongeacht de juridische eigendom. Te beoordelen op basis van 4 referentietijdstippen (geen uitzondering in geval van een volledige of gedeeltelijke overdracht van de effectenportefeuille naar een andere Belgische tussenpersoon)
Tarief	0,15 %	0,15 %

Dit verslag is beschikbaar in het Nederlands
en in het Frans op rekenhof.be

WETTELIJK DEPOT

D/2024/1128/47

PREPRESS

Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers

COVERFOTO

Shutterstock

ADRES

Rekenhof
Regentschapsstraat 2
1000 Brussel

TEL.

+32 2 551 81 11

rekenhof.be